

УДК 657.37

КРИЗА КОНЦЕПЦІЇ «СПРАВЕДЛИВА ВАРТІСТЬ»

Чепоров В.В.

*Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського, Сімферополь, Україна
E-mail: cheporov@crimea.edu*

Розглянутий аналіз підходів до оцінки активів компанії за справедливою вартістю. Зроблені висновки, що ця концепція, будучи теоретично вірною, на практиці приводить до істотних коливань вартості компанії і породжує велику невизначеність, ніж раніше концепції історичної вартості або принципу LCM (меншою з двох вартостей: історичною або ринковою).

Ключові слова: *актив, визнання і оцінка активу, справедлива вартість.*

Вступ. Раніше класично вважалося, що метою будь-якого власника бізнесу було максимізація прибутку. Проте, останнім часом підхід змінився і вважається, що метою власників є добробут акціонерів. Відмітимо, що це поняття ширше, оскільки включає не лише, і не стільки максимізацію прибутку, скільки зростання вартості акцій на фондовому ринку. Мається на увазі, що власник може отримувати дохід, як від дивідендів, так і перепродажі акцій при постійному зростанні їх вартості. Все це досить добре працює в умовах зростання капіталізації окремих компаній і ринку в цілому. Капіталізація компанії зростає унаслідок зростання цін на її акції, відповідно зростає і капіталізація компанії, які володіють акціями даної компанії. Компанії-власники акцій зростаючої компанії збільшують вартість своїх активів і, відповідно, свою капіталізацію на основі інформації про зростання цін на акції - фінансові вкладення в зростаючі компанії. Таке збільшення вартості активів засноване на принципах обліку фінансових вкладень на основі «справедливої вартості», яка «відгукується» на зростання ринкових цін. Проте, в умовах кризи, капіталізація ринків може падати, що повинне приводити до зменшення вартості активів (фінансових вкладень) компанії, яка володіє акціями «падаючої» компанії. При цьому, результати власної діяльності такої компанії стають другорядними. Чим більше така компанія має фінансових вкладень, тим більшою мірою її активи можуть бути схильні до ризику переоцінки, як у велику, так, і в меншу, сторону. Такого не відбувалося, якби активи враховувалися за історичною вартістю, або принципу LCM (меншою з двох вартостей: історичною або ринковою). Спроби оцінювати активи за ринковою вартістю частенько суб'єктивні, особливо, якщо стосуються рідких ринкових операцій.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є виявлення ролі оцінки активів згідно концепції «справедливої вартості» щодо формуванні думки

споживача (інвестора) і його поведінки на фондовому ринку. Для досягнення мети нами поставлені наступні завдання:

–здійснити дослідження сутності концепції «справедливої вартості» і методів її оцінки;

– здійснити оцінку аргументів противників і прибічників вживання даної концепції на практиці.

Основна частина. З тих пір, як останнім часом банки і фінансові установи частково поклали провину за нинішню кризу на, так звані, методи «оцінки за ринковою вартістю», «справедлива вартість» піддається більшій критиці і стала об'єктом ще пильнішої уваги, ніж який-небудь інше питання у сфері бухгалтерського обліку з часів інфляційного обліку в 1970-х рр.

Найдивніше в радикальній економічній програмі президента Барака Обама не її масштаби, а то, що в ній збережені самі деструктивні концепції адміністрації Буша, пише в Wall Street Journal Стів Форбс [1] президент і генеральний директор Forbes Inc. і головний редактор тижневика Forbes.

Самим катастрофічним рішенням Буша, яке зберіг Обама, є облік в поточних цінах або "справедливій вартості" для банків, страхових компаній і інших фінансових установ. Ідея виглядає нешкідливо, відзначає експерт. Фінансові установи повинні коректувати свої баланси, коли ринкова вартість їх фінансових активів йде вгору або вниз.

Це ефективно, коли ви тримаєте високо ліквідні цінні папери, такі як казначейські векселі або звичайні акції IBM або GE. Проте, з початком кредитної кризи ринок для низькоякісних цінних паперів і інших сумнівних активів зник. Проте, регулятори і аудитори продовжують вимагати від банків і фінансових компаній зниження балансової вартості цих паперів, навіть коли зобов'язання повністю обслуговуються основними і процентними розрахунками. Таким чином, штучно знижується навіть вартість активів, що не викликають сумнівів, тому що цього вимагають регулятори. Банки і страхові компанії, чії фінансові потоки залишаються в позитивній зоні, входять в смертельний штопор. Фінансові установи списали більше \$700 млрд., але майже все це - балансові списання, а не реальні втрати готівкових коштів. Коли банки або страховики списують вартість своїх активів, їм потрібний новий капітал. А потреба в новому капіталі сигналізує рейтинговим агентствам, що компанія, ймовірно, заслуговує на пониження кредитного рейтингу.

В результаті, хоча в банків в даний час удвічі більше готівкових коштів, ніж рік тому, вони кредитують лише під тиском або на невивідних умовах. Все тому, що вони знають - кожного разу, коли вони дають позику або роблять інвестицію, виникає ризик балансового списання.

Якби жорсткий облік в поточних цінах діяв під час банківської кризи початку 1990-х років, майже всі приватні банки США збанкрутіли б із-за ненадійних латиноамериканських позик і позик в секторі комерційної нерухомості. Тоді і сталася б нова Велика Депресія.

З точки зору С.Форбса регулятивний капітал, який компанія повинна мати згідно із законом, за визначенням не повинен піддаватися щоденній переоцінці.

Активи повинні залишатися на балансі за ціною, за яку їх прибрали, до тих пір, поки вони дійсно необтяжені.

При обліку в поточних цінах все навпаки. У хороші часи він збільшує капітал банків, спонукаючи їх збільшувати інвестиції і кредитування. На спаді він провокує катастрофічну дефляцію. Облік в поточних цінах це головна причина краху нашої (американською) фінансової системи. Він діяв перед Великою Депресією, без всякої необхідності знищуючи банки, саме тому Рузвельт в 1938 році припинив його дію, нагадає С.Форбс.

Якщо нинішній президент США серйозно відноситься до спадщини Рузвельта, він повинен відмінити облік в поточних цінах, відновити правило, що стосується коротких продажів, і заборонити голі короткі продажі. Якщо він цього не зробить, він увійде до історії як людина, що зберегла в недоторканості найневдаліші економічні рішення Буша, - стверджує Форбс.

Переоцінка активів, і, відповідно рейтингів, торкнулася не лише американських компаній. У щорічний рейтинг найбільших компаній світу по ринковій капіталізації FT 500 [2] увійшли лише шість представників Росії: "Газпром", "Роснефть", "Лукойл", "Сургутнефтегаз", Ощадбанк і "Норільський нікель". При цьому жодна з компаній не увійшла до тридцятки найбільших. Роком раніше російські компанії зайняли 13 місць в FT 500. У 2008 році найбільша російська компанія - "Газпром" - займала четверте місце в рейтингу. За рік її капіталізація знизилася більш ніж на 200 мільярдів доларів до 91,5 мільярдів доларів, тому тепер "Газпром" займає лише 36-е місце.

Слід відзначити, що рейтинг складався за даними на 31 березня і тому не враховує різкий підйом російських фондових індексів в квітні і травні. На другому місці серед російських компаній виявилася "Роснефть". Вона зайняла 76-е місце в загальному рейтингу з капіталізацією в 46,6 мільярда доларів. Третій - "Лукойл", його вартість на ринку до кінця березня оцінювалася в 32,3 мільярда доларів (125-е місце).

"Сургутнефтегаз" зайняв в рейтингу 173-е місце, Ощадбанк - 374-е, а "Норільський нікель" - 430-е. РАО "ЄЕС Росії", МТС, "Новатек", ВТБ, НЛМК, "Северсталь" і "Вимпелком", що представляли Росію в рейтингу торік, цього разу не увійшли до 500 найбільших.

Перше місце в загальному рейтингу зайняла американська Exxon Mobil з показником в 336,5 мільярда доларів. За нею слідує китайська Petrochina (287,2 мільярда доларів), а услід - роздрібна мережа Wal-mart (204,4 мільярда доларів). В цілому капіталізація рейтингу за рік скоротилася на 73,1 відсотка. Причиною цього стала світова криза, що викликала різкий спад на біржах всього світу восени 2008 року.

Український фондовий ринок також впав, але, на щастя, його капіталізація явно програє навіть капіталізації російських фондових ринків і відносно істотного зниження активів компаній - фінансових вкладників не дає.

У міжнародному бухгалтерському співтоваристві продовжуються спори з приводу використання терміну «справедлива вартість» [3]. Інвестори як і раніше намагаються вирішити проблему оцінки неліквідних активів.

Другою основною темою в спорах, особливо серед бухгалтерів, є роль «справедливої вартості» в обліку. Це пов'язано не лише з питанням поточної оцінки, але і з ширшим аспектом – а саме, що реально користувачі фінансової звітності хочуть від неї отримати.

З одного боку оцінної шкали - історична вартість, де кожен окремих предмет оцінений за вартістю нижче ринковою. Мається на увазі, що вони враховуються значно нижче за свою вартість, але не вище. З іншого боку – ринкова вартість, де все коректується за ціною ринку.

Історична вартість є надійною, але може бути застарілою. Ринкова вартість у багатьох випадках може бути корисною для оцінки бізнесу, показуючи точну ціну окремо, але не дає точну відповідь за справжньою ціною бізнесу. Виникає питання - як правильно застосовувати цю шкалу на практиці.

В деяких випадках при проведенні оцінки різних активів як завдання на оцінку замовником оцінювачеві ставиться завдання визначення «справедливої» вартості. Інколи замовником оцінки навіть приводиться застосування на нормативні документи, в яких є пряма вказівка визначати справедливую вартість, що іменується в деяких випадках також «справедливою ринковою вартістю».

З ринковою вартістю все відносно просто. Відповідно до визначення, ринкова вартість - це найбільш вірогідна ціна, по якій об'єкт може бути відчужений на відкритому ринку в умовах, відповідних ринковим (відсутність примусу сторін, повна інформованість про предмет операції і ін.). Іншими словами, ринкова вартість - це найбільш вірогідна ціна, по якій об'єкт можна продати в строк, типовий для аналогічних об'єктів.

Основна властивість ринкової вартості - її імовірнісний характер. На відміну від нерідка існуючої думки, що ринкова вартість визначається по якихось формулах, процес оцінки ринкової вартості завжди несе думку конкретного фахівця, що займається оцінкою. Так, формули для визначення ринкової вартості є, проте як змінні, які в ці формули підставляються, та використовуються як експертні оцінки.

Справедлива вартість (у деяких джерелах іменована "базовою", "фундаментальною", "достеменною" або "внутрішньою") в корені відрізняється від ринкової вартості за своєю природою. Справедлива вартість повністю відображає всю наявну інформацію про об'єкт і його властивості. Проте учасникам ринку в більшості випадків вся інформація не доступна. Унаслідок асиметричності інформації ринок може недооцінювати або переоцінювати об'єкт. Відповідно ринкова вартість (вартість, встановлена ринком) може бути вище або нижче за справедливую вартість. Підтвердження цього - щоденні зміни вартості акцій компаній, торгівля якими здійснюється на фондовому ринку. Як тільки нова інформація про компанію виявляється доступною учасникам ринку, відбувається переоцінка прогнозів відносно майбутнього компанії вже з врахуванням нової інформації і ринкова вартість піддається коректуванню.

Справедлива вартість об'єктивна за своєю природою і не носить імовірнісний характер [4]. Проте визначити її, не удаючись до суб'єктивних оцінок, неможливо. Вона в певному значенні нагадує категорію «додаткової вартості». У будь-якому випадку, незалежно від того, хто займається оцінкою, учасники ринку або

професійний оцінювач, визначувана ними вартість - це всього лише суб'єктивна думка про справедливую вартість, виходячи з доступної на даний момент кількості інформації. Очевидно, що оцінка тим більше точна, чим більшою кількістю інформації володіє оцінювач.

Поняття про справедливий (його ще називають правдивим або достовірним) підхід до складання звітності містять два принципи МСФЗ. Перший з них – «достовірне представлення інформації» (Fair Presentation). Даний принцип – один з найважливіших (МСФЗ 1 «Представлення фінансової звітності»). Його не потрібно застосовувати до якоїсь конкретної статті або форми фінансового звіту. Цей принцип визначає загальний підхід до складання звітності.

Другий принцип – «справедлива ціна» (Fair Value). Його використовують при визначенні вартості окремо взятого об'єкту, активів або зобов'язань підприємства. У даному контексті поняття можна зустріти в МСФЗ 2, 16, 17, 18 і 38. Термін близько співвідноситься з поняттям «Ринкова ціна» (Market Value). Так, в МСФЗ 16 сказано, що справедлива вартість землі, будівель і устаткування – це звичайно їх ринкова ціна. Її, як правило, визначає професійний оцінювач.

Кожен міжнародний стандарт, в якому зустрічається поняття справедливої ціни, визначає його по-своєму. Проте по сенсу різні трактування не відрізняються. Наприклад, в МСФЗ 18 справедлива вартість – це сума, якою зацікавлені і обізнані сторони операції можуть розрахуватися по зобов'язаннях або сплатити актив.

Відношення до концепції справедливої вартості неоднозначно, як серед професіоналів, так і в різних країнах. Так, останній аналітичний звіт, підготовлений АССА (Асоціацією сертифікованих присяжних бухгалтерів – глобальним об'єднанням фінансових професіоналів) [5], приводить аргументи в захист методів обліку, заснованих на принципах (МСФЗ), і закликає до того, щоб “справедлива вартість” залишалася ключовим елементом майбутніх глобальних стандартів бухгалтерського обліку.

Звіт АССА стверджує, що, зважаючи на масштаби політичної стурбованості, може скластися враження, що проблема справедливої вартості стосується більшої кількості компаній, чим це є насправді.

АССА стверджує, що Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB – незалежна організація, що встановлює міжнародні стандарти обліку) повинна скористатися ситуацією у фінансовій сфері і заснувати остаточну концептуальну базу фінансової звітності, в якій “справедлива вартість” займала б важливе місце.

Президент АССА Річард Еткін-Девіс (Richard Aitken-Davies), відзначає: “АССА підтримує концепцію справедливої вартості і не вважає, що вона могла яким-небудь чином стати причиною кредитної кризи. Той факт, що справедлива вартість є єдиним реальним методом обліку похідних фінансових інструментів (деривативов) і дозволяє відображувати їх в балансовому звіті, служить достатнім доказом її цінності”.

“В результаті кризи стала очевидною гостра необхідність прояснення, що фінансова звітність може дати, а що не може дати зацікавленим сторонам в плані реалізації їх реалістичних чекань. Але Рада (IASB) ніколи не може бути поставлена

в ситуацію, коли доводиться відмовлятися від належних процедур унаслідок політичного тиску”.

У звіті також наголошується, що глобальна фінансова криза ставить багато питань перед тими, хто встановлює стандарти, але будь-яке розмивання поняття справедливої вартості загрожуватиме зривом “дорожньої карти” на дорозі конвергенції Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ, IFRS) і стандартів обліку США (US GAAP). Міжнародні стандарти, які надають інвестором можливість легко зіставляти, порівнювати ринки, зіграють ще важливішу роль під час відродження світової економіки.

З точки зору позиції АССА облік за справедливою вартістю має ряд істотних переваг, проте існуючі неліквідні ринки виявили проблеми віднесення достовірної вартості до фінансових інструментів і дериватив.

З цієї причини МСФЗ повинні як і раніше включати різноманітність принципів визначення витрат і оцінки поточної вартості – в цілому в даний час АССА не бачить причин для розширення використання справедливої вартості в стандартах бухгалтерського обліку, і особливо в тих сферах, де ринки відсутні.

Первинна вартість також може бути розкрита у фінансовій звітності, якщо використовується справедлива вартість, щоб користувачі могли самостійно приймати рішення про вказану вартість активів.

Фінансова звітність складається в цілях інформування зацікавлених осіб про стан справ компанії, а не для того, щоб надати регулюючим органам інструмент фінансової стабільності.

З іншого боку, запобігання, що міститься в звіті Аллістера Уїлсона (Allister Wilson), глави британського відділення «Ernst&young» по міжнародній фінансовій звітності, «Наскільки справедлива справедлива вартість?» («How Fair is Fair Value»), полягає в твердженні: «Доцільність і надійність є наріжними каменями методики підготовки фінансової звітності згідно з МСФЗ, але саме ці наріжні камені ставляться під загрозу використанням деяких моделей обчислення справедливої вартості» [6].

«Ernst&young» настійно рекомендує Раді з МСФЗ (IASB) чітко визначити кордони між надійними методиками оцінки справедливої вартості і більш суб’єктивними. Одній з тем для обговорення є питання про те, чи слід обмежувати вживання деяких моделей визначення справедливої вартості для активів і зобов’язань, для яких визначена ринкова вартість.

Уточнення концепції «справедливої вартості» потребує взаємодії всіх зацікавлених сторін.

В кінці весни 2009 р. Американською Радою із стандартів фінансової звітності (FASB) запропонувала увазі громадськості остаточний варіант трьох своїх керівництв, розроблених з метою поліпшення практики обліку за справедливою вартістю. Перший варіант, опублікований в середині березня, “не витримав хвили критики”, і Раді довелося частково переглянути основні положення. Її голова Роберт Херц [7] признався, що вони отримали більше 600 формальних письмових звернень – і це без врахування електронних листів, що повалилися їм на поштову скриньку,

після чого потрібно було в прискореному режимі організувати публічні обговорення моментів, що викликали нарікання.

FSP FAS 157-4 “Визначення справедливої вартості в умовах, коли об’єм і рівень активності ринкової торгівлі активом значимо понижені, а також визначення операцій, здійснених з порушеннями”, – цей варіант керівництва краще відповідає головним принципам базового стандарту FAS 157. FSP FAS 107-1 і APB 28-1 “Проміжні розкриття справедливої вартості фінансових інструментів” забезпечує послідовність в підготовці фінансової звітності за рахунок того, що вимагає від організацій більш вимагає від організацій частіших розкриттів ринкової вартості. Нарешті, FSP FAS 115-2 і FAS 124-2 “Визнання і представлення інформації про знецінення, що не є тимчасовим” вирішує задачу забезпечення прозорості фінансової інформації по знеціненнях для інвесторів і інших її користувачів.

“Проведені обговорення привели до деяких принципових змін в остаточних варіантах керівництв”, – говорить Херц [7]. – “Зокрема, введені деякі додаткові вимоги відносно розкритті справедливої вартості, а також оцінених втрат по кредитах і кредитних ризиках взагалі. Загалом і в цілому всі інвестори, що встигли висловити свою думку, зажадали більшої прозорості банківської звітності. Всі разом ці три документи повинні забезпечити прозорішу і об’ємнішу звітність”.

Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) також в кінці весни опублікувала проміжну версію нового стандарту по вимірах на основі справедливої вартості. В разі свого схвалення він замінить собою керівництво, що діє сьогодні, додаючи в систему МСФЗ точніше визначення самого поняття “Fair value” і чіткіші вимоги відносно того, як цей підхід повинен використовуватися на неактивних ринках. Стандарт не має жодних нових сфер застосування і використовуватиметься тільки в тих випадках, коли визначення справедливої вартості вимагають правила МСФЗ, що діють.

Рада з МСФЗ робила розробку, приділяючи увагу аналогічним вимогам американської системи US GAAP, щоб не порушувати принципи конвергенції. З цієї причини новий стандарт сповна відповідає керівництву за справедливою вартістю від американської Ради із стандартів фінансової звітності (FASB) і власними рекомендаціями IASB по змінах на неліквідних ринках.

Цей проект відноситься до категорії довгострокових, над якими IASB веде спільну роботу з FASB для досягнення конвергенції, як це обумовлено в Меморандумі про взаєморозуміння. Можливо, з цієї причини як відправна крапка для себе Радий з МСФО узяв аналогічний стандарт американської звітності – FAS 157 в останній його редакції. У офіційному прес-релізі говориться, що базове визначення справедливої вартості повністю ідентично тому, що приводиться в американській системі, а супутнє керівництво по її вживанню багато в чому схоже з американським керівництвом. “Цей документ для нас – важливе досягнення в боротьбі з глобальною фінансовою кризою”, – коментує публікацію голова Ради сер Девід Твіді [8]. – “В нім міститься чітке і послідовне керівництво за справедливою вартістю, у тому числі і для тих випадків, коли оцінка виробляється на ринках, що не діють більш. Керівництво відповідає вимогам US GAAP і сприяє подальшій конвергенції стандартів”.

Відмітимо, що кожна країна застосовує концепцію справедливої вартості з врахуванням власної нормативної бази. Так, Європейський Союз закріпив свою позицію з цього питання в Четвертій директиві від 25 липня 1978 р. № 78/660/ЕЕС. Документ визначив головні принципи складання річної звітності. Згідно з директивою, фінансова інформація має бути представлена користувачам перш за все правдиво і справедливо, а вже потім відповідати нормативній базі. Тобто концепція справедливого представлення (*true and fair view*) домінує. Аналогічний підхід описаний і в МСФЗ 1.

Америка пішла іншим шляхом. У США фінансова інформація має бути справедливо представлена відповідно до US GAAP. Тобто концепція «справедливості» більше тяжіє до іншого бухгалтерського принципу – «переважання суті над формою» (*substance over form*).

Найсильніше поняття «справедливість» і «норма» протиставляють в країнах загального права (Великобританія, США, Канада і ін.). У них економічна культура розташовує до більшого прояву індивідуалізму. Фінансові звіти там містять багато інформації, а капітал залучають в основному за допомогою розміщення акцій.

А ось в країнах кодифікованого права, и до яких відносять Німеччину, Францію, Італію та інші, різниця між поняттями «справедливість» і «норма» розмита. У них держава сильно впливає на бізнес і переважає банківський ринок капіталу.

У минулому іноземні бухгалтерські журнали регулярно освітлювали спроби держав поєднати кодифікувало право з концепцією справедливого представлення інформації при складанні фінансової звітності. В більшості випадків вони виявлялися безрезультатними [9].

Так, з 1 січня 1993 року італійські компанії повинні були формувати і представляти бухгалтерську звітність відповідно до принципу справедливої вартості. Щоб упровадити новий підхід, реформатори провели серйозну попередню роботу. Було змінено національне бухгалтерське законодавство, а також вимоги до роботи аудиторів і формам їх звітів. Проте ефект від нововведення був мінімальним – підхід італійських бухгалтерів до складання звітності не змінився [9].

Інший приклад. У німецькому бухгалтерському законодавстві ніде не сказано, що «справедлива» інформація пріоритетна в порівнянні з даними, складеними лише з врахуванням нормативних вимог. При цьому не визначено і те, як застосовувати на практиці принцип переважання суті над формою (наприклад, як це зроблено в US GAAP). У 1985 році німецький уряд спробував узаконити «справедливий підхід» при складанні звітності. Проте в результаті бухгалтери стали просто писати до неї довші пояснення.

Таким чином, в країнах загального права для бухгалтерів найповажніше «справедливо» представити інформацію, не дивлячись на можливі протиріччя з нормами закону. А в країнах кодифікованого права бухгалтери прагнуть не відхилятися від законодавчих норм. «Справедливість» інформації вони, як правило, сприймають лише як абстрактне поняття.

Особливості російської і української ділової культури, ринку капіталу і законодавства не сприяють адаптації концепції справедливої вартості. У розумінні

вітчизняного бухгалтера навряд чи буде «справедливим» те, що є протиріч букви закону.

Одна з основних перешкод для переходу обліку на МСФО [9]– неготовність бухгалтерів висловлювати свою професійну думку. Вітчизняні облікові працівники схильні зовсім не розкривати в звітності інформацію, яка вимагає власної думки. Лише у одному з багатьох десятків бухгалтерських звітів можна побачити, що головний бухгалтер самостійно оцінює і розкриває інформацію, наприклад, про умовні факти господарської діяльності. Або – про орендоване майно, якщо в договорі оренди його вартість не вказана.

Проте, багато вигод і складнощі обліку фінансових інструментів і активів за справедливою вартістю, викладені в публікації АССА, є, безумовно, актуальними і для України. Наприклад, виключно складними представляються питання визначення справедливої вартості нерухомості і облігацій багатьох емітентів, оскільки в даний момент відбувається дуже мало операцій з такими інструментами, і ринок є неліквідним. Проте деякі аспекти, викладені, в публікації АССА не є особливо актуальними для України, наприклад, складності обліку деривативів і зобов'язань за справедливою вартістю, оскільки подібна практика не має у нас широкого поширення. Для українських банків є набагато актуальнішими питання, яке пов'язане з питанням визначення справедливої вартості: визначення необхідної суми резерву по знеціненню кредитів по МСФО з врахуванням економічної кризи і істотного знецінення національної валюти.

Висновки. Таким чином, не дивлячись на те, що в деяких нормативних документах міститься вказівка визначати справедливу вартість, в абсолютній більшості випадків здійснюється оцінка ринкової вартості активів. Причому розуміння відмінностей між ринковою і справедливою вартістю є і у працівників державних установ, покликаних стежити за дотриманням відповідних нормативних актів.

Методи, використовувані при калькуляції справедливої вартості (the fair value) активів згідно МСФЗ (IFRS), вводять інвесторів в оману і приводять до більшої невизначеності в обліку. Від компаній все частіше вимагають оцінювати активи і зобов'язань в балансі за справедливою вартістю – по суті, ринковій вартості. Проте багато методів калькуляції справедливої вартості вельми суб'єктивні, базуються на допущеннях менеджменту і засновані на досить гіпотетичних моделях.

На наш погляд, домінування системи бухгалтерського обліку США вимушує міжнародні бухгалтерські організації адаптувати свої стандарти до американських, заснованих на системі загального права. У країнах, чие законодавство побудоване на римському праві, а не на прецедентах, така норма як справедлива вартість навряд чи має перспективу.

Список літератури

1. Форбс: Обама повторяет худшие экономические ошибки Буша - [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2009/03/07/154011>
2. Российские компании выбыли из числа крупнейших в мире - [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/~1/0/all/2009/06/07/162104>

3. Кривицкий К. Чего ждут бухгалтеры от термина «справедливая стоимость»? - [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.klerk.ru/articles/?89602> - 17.10.2007
4. Рыночная и справедливая стоимость - что есть что? - [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.alfainvest.ru/content/view/66/42/> - 14.04.2009 г.
5. Аналитический отчет “Fair Value” (на английском языке) - [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.accaglobal.com/pubs/publicinterest/activities/library/financial_reporting/other/PAMR-PP-FV.pdf.
6. Справедливая стоимость сбивает с толку инвесторов - вывод исследования «Ernst&Young» - [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.gaap.ru/news/gaap_ifrs/817/ - 12.07.2005 г.
7. “Финальные версии” трех неоднозначных руководств от американского FASB - [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.gaap.ru/type/news/?id_news=3115&cat_id=24&org_id=0
8. Новый стандарт по справедливой стоимости от IASB - [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.gaap.ru/news/gaap_ifrs/3214/
9. Крыганов К. Приживется ли справедливая стоимость в России? – [Электронный ресурс]// – Режим доступа: <http://consultant.berator.ru/article/269>

Чепоров В.В., Кризис концепции «справедливая стоимость» // Ученые записки Таврического национального университета им.В.И.Вернадского. Серия „Экономика и управление”.- Т. 22(61).- 2009.- №1. С. 129.

Рассмотрен анализ подходов к оценке активов компании по справедливой стоимости. Сделаны выводы, что эта концепция, являясь теоретически верной, на практике приводит к существенным колебаниям стоимости компании и порождает большую неопределенность, чем более ранние концепции исторической стоимости или принципа LCM (меньшей из двух стоимостей: исторической или рыночной).

Ключевые слова: актив, признание и оценка актива, справедливая стоимость.

Cheporov V.V, Crisis of conception of «fair value»// Scientific Notes of Taurida National V.Vernadsky University. Series: Economy and Management. Vol. 22(61). - 2009. №1. - P 129.

The analysis of going is considered near the estimation of assets of company on a fair value. Conclusions are done, that this conception, being in theory faithful, in practice results in the substantial changes the value of company and generates in large risks, than more early conceptions of historical cost or principle of LCM (lesser of two costs: historical or market)..

Keywords: asset, confession of asset and estimation of asset, fair value.

Надійшло до редакції 29.06.2009